

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

REGULATION OF INDUSTRIAL DEVELOPMENT IN THE NATIONAL ECONOMY: INNOVATIVE ASPECT

Гальцова О.Л.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри національної економіки,
маркетингу та міжнародних економічних відносин,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Розкрито теоретичні засади інноваційного розвитку вітчизняної промисловості та обґрунтовано необхідність активізації інноваційної діяльності у цій сфері. Розглянуто особливості інновацій та їхній вплив на підвищення ефективності функціонування промисловості та конкурентоспроможності на ринку, узагальнено зарубіжний досвід їх функціонування та державної підтримки, а також проблеми інтеграції науки та бізнесу і можливості їх впливу на формування інноваційного розвитку промисловості.

Ключові слова: державне регулювання, інновації, локальні інноваційні центри, промисловість, розвиток промисловості.

Раскрыты теоретические основы инновационного развития отечественной промышленности и обоснована необходимость активизации инновационной деятельности в этой сфере. Рассмотрены особенности инноваций и их влияние на повышение эффективности функционирования промышленности и конкурентоспособности на рынке, обобщен зарубежный опыт их функционирования и государственной поддержки, а также проблемы интеграции науки и бизнеса и возможности их влияния на формирование инновационного развития промышленности.

Ключевые слова: государственное регулирование, инновации, локальные инновационные центры, промышленность, развитие промышленности.

The theoretical principles of innovation development of domestic industry are revealed and the necessity of activating innovation activity in this sphere is substantiated. The peculiarities of innovations and their influence on the increase of the efficiency of the functioning of industry and competitiveness in the market are considered, the foreign experience of their functioning and state support, as well as the problems of integration of science and business and the possibility of their influence on the formation of innovative industrial development are summarized.

Key words: state regulation, innovations, local innovation centers, industry, industrial development.

Постановка проблеми. Розвиток будь-якої держави в світі в наш час багато в чому залежить від ефективного та вдалого використання науково-технічного потенціалу країни. Інноваційні пріоритети для держави – це виважений перелік першорядних економічно обґрунтованих напрямів науково-технологічного розвитку на чітко визначений період часу. Реалізація економічно обґрунтованих напрямів науково-технологічного розвитку має гарантувати: національну безпеку за рахунок задоволення таких національних потреб, як промислова конкурентоспроможність, національна оборона, енергетична безпека; високий рівень життя населення країни [2]. Створення сприятливих умов для розвитку та підвищення ефективності науково-технічної та інноваційної діяльності, як свідчить зарубіжний досвід, є пріоритетним завданням державної інноваційної політики

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням державної підтримки розвитку промисловості свідчать дослідження вітчизняних науковців: О. Амоші, Ю. Бажала, І. Булеєва, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Гейця, Кліменко О.В. [5], Соболева Т.О. [3], Мешко Н. [6] та ін. Питаннями інноваційного розвитку промислових підприємств займалися О.А. Гавриш, Г.В. Карпінська, Г.О. Андрощук. Питаннями інтеграції освіти, науки і бізнесу, що висвітлюються у зв'язку з розв'язанням проблем економіко-інноваційного характеру знайшли відображення в працях А.А. Арасланова, Ю.В. Ашкерова, Б.Г. Нагорний, І.М. Реморенко, Л.М. Хижняк та ін. Вітчизняні науковці намагаються визначити сучасні підходи до визначення актуальних можливих інновацій та перспектив їх реалізації у вітчизняній промисловості. Але питання саме проблем інноваційного розвитку нашої держави та шляхів їх вирішення так і не було розв'язано цілком,

та визначено, тому деякі питання потребують подальшого опрацювання.

Формулювання цілей статті (завдання).

Метою статті є розробка нових підходів до удосконалення і реалізації концепції розвитку промисловості, обґрунтуванні методичних засад формування інноваційних підходів до стратегії її розвитку. Актуальність підтверджують складні економічні умови розвитку національного виробництва, які вимагають впровадження таких організаційно-економічних заходів управління інноваційною діяльністю, що поєднують пошук та використання внутрішніх джерел фінансування з активною співпрацею з іншими учасниками ринкового середовища.

Виклад основного матеріалу. Одним із стратегічних завдань розвитку промисловості в Україні є створення інноваційної системи в основу якої покладено процес інтеграції виробництва, фінансів, науки та освіти. Україна має ресурсний потенціал для відродження промислового виробництва на новій технологічній основі. Важливим фактором забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку національної економіки України та підвищення рівня її конкурентоспроможності є переведення промисловості на інноваційно-технологічну модель розвитку за допомогою активізації інноваційної діяльності. Це визначається, насамперед тим, що на меті інтеграції освіти і бізнесу є розвиток малого інноваційного бізнесу, що відбувається через створення нормативно-правової законодавчої бази, що буде стимулювати розвиток інтеграційних зв'язків. Також обов'язково передбачає сприяння розвитку коопераційних зв'язків між ключовими суб'єктами інноваційної системи: освіти, науки та бізнесу; розвитку інформаційної експертно-консалтингової та освітньої інфраструктури. Ще на меті стоять такі моменти як: компліментарність (або взаємодоповнюваність) інновацій; відкритість; прозорість та ін.

Зростання ступеня інтеграції освіти, науки та бізнесу працюватиме на вирішення найактуальніших проблем не лише, а й сприятиме розв'язанню проблем структурного реформування вітчизняної економіки, створення нових наукомістких інноваційних виробництв, активізації підприємництва. Наука й бізнес є провідними складовими інноваційної системи, що безпосередньо беруть участь у процесі виробництва та комерціалізації інновацій і знань, що уможлиблює використання інтелектуального ресурсу як чинника економічного розвитку та зростання вартості бізнесу [1]. Процес інтеграції науки і бізнесу визначає диверсифікацію знань та практичних завдань між місцевими регіональними та державними структурами, а також створених в процесі інтеграції структур, їх взаємне доповнення інформаційними відносинами в поєднанні чинників – праця, капітал, інформація, що приводить до суспільно-корисної роботи, роботи за покликанням і навчанням як трудової діяльності [2].

До передумов формування процесу інтеграції науки і бізнесу можна зарахувати:

- утворення інтерактивної моделі інноваційного процесу;
 - співпрацю підприємницьких фірм, наукових осередків, агенцій публічного розвитку бізнесу, ризикованого капіталу;
 - позаринкові спільні цілі, взаємну довіру;
 - наявність підприємницької інфраструктури та трансферу технологій [3; 5].
- Інтеграційний процес науки і бізнесу з плином часу посилюється через:
- скорочення циклу існування окремих непродуктивних технологій і продуктів;
 - посилення комплексного підходу розвитку науки і техніки;
 - збільшення обсягів інвестиційних коштів на наукові дослідження;
 - зростання обсягів інноваційного капіталу та інноваційної культури;
 - підвищення рівня свідомості щодо використання науки як геологічного ресурсу [4-7].

У світовій практиці розвиток малого інноваційного бізнесу здійснюється приблизно за такою схемою (рис. 1).

Оскільки в Україні локальні інноваційні центри представлені у двома основними типами – це технопарки і бізнес інкубатори, доцільним є аналіз зарубіжного досвіду їх функціонування та державної підтримки, а також порівняння з українськими реаліями [2].

Сьогодні у світовому господарстві функціонує більше 2 тис. технопарків і бізнес-інкубаторів. Найбільша їх кількість сконцентрована у США, Китаї, Російській Федерації, Великобританії, ФРН та інших [3].

У цілому інституційний механізм інтеграції освіти та бізнесу визначається структурою інноваційної системи, та проявляється за наступною схемою (рис. 2).

Аналіз об'єктів інноваційної інфраструктури у різних країнах світу показує, що значуща роль у ній належить технополісам.

Ідеї створення технополісів більш ніж пів століття. Назви таких центрів у багатьох країнах також відрізняються «технополіс», «технопарк», «технопол», «технологічний ареал», «дослідний парк», «науковий парк».

Але мета одна – сконцентрувати в одному місці всю необхідну інфраструктуру для розвитку наукоємного бізнесу та надати молодим високотехнологічним підприємствам можливість колективно використовувати дану інфраструктуру на максимально вигідних умовах.

В результаті появи та еволюції технополісів, склалися 3 моделі: американська, європейська та японська.

Американська – основна мета – задача в оренду наукоємним фірмам приміщень для ведення науково-дослідницьких робіт і створення експериментальних зразків.

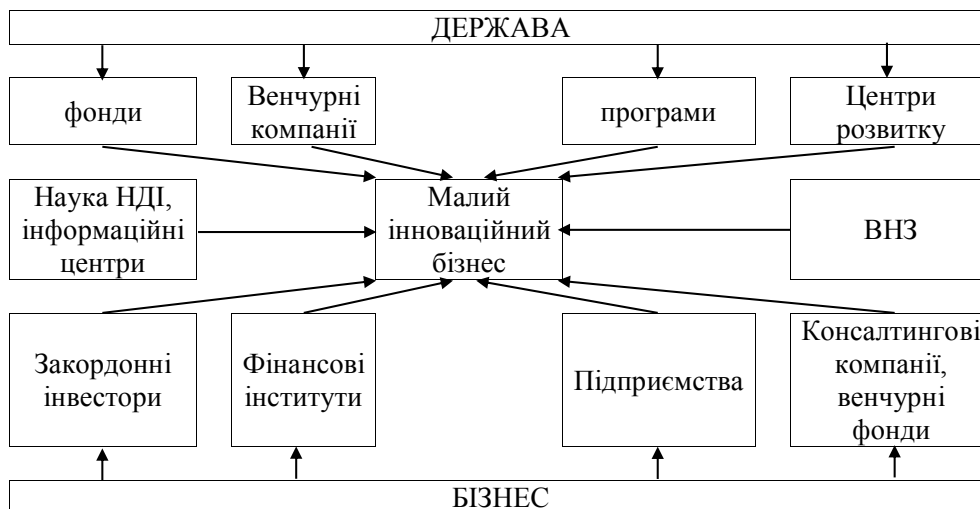

Рис. 1. Схема розвитку малого інноваційного бізнесу у світі

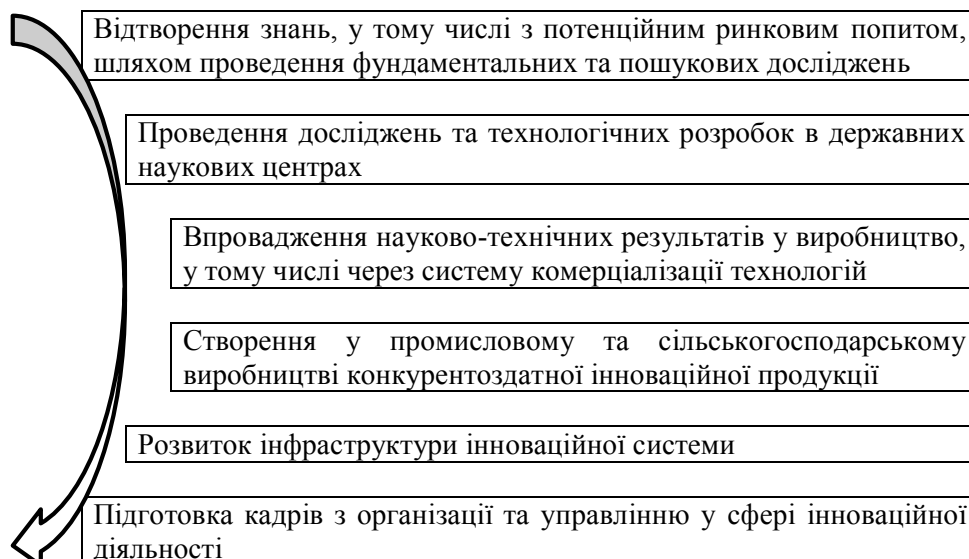

Рис. 2. Схема структури інноваційної системи

Європейська – наявність комплексу споруд, для розміщення малих, щойно створених інноваційних фірм, що сприяє швидкому формуванню малих і середніх інноваційних підприємств, удосконалення системи обслуговування, наявність декількох установ наукових, наявність агентства по розвитку території або організації.

Японська – активна участь держави у плануванні, фінансуванні та розвитку технополісів. (міста науки).

У світовій практиці існує три основні можливі варіанти у створенні сучасних навчально-дослідницьких центрів, таких як технопарки:

- університети створюють технопарки як свій внутрішній підрозділ;

- університети створюють технопарки, як самостійну структурну одиницю;

- університети підписують контракти з виконавцями інноваційних проектів [5].

Розглянемо фактори успіху державної підтримки ЛІЦ (Локальних інноваційних центрів) у деяких країнах.

США. Тісний зв'язок ЛІЦ з університетами і державними дослідницькими центрами на основі спеціальних державних програм; податкові пільги, прозорі регуляторні механізми; розгалужена система державних і місцевих органів з ініціації створення локальних інноваційних центрів; ряд урядових програм, направлених на взаємодію освіти, науки, виробництва і держави, заснованих на принципах державного партнерства; ринкові механізми; системна ув'язка цілей національних програм по розробці ключових технологій з вирішенням завдань фінансування НДДКР; три основних механізми бюджетного

фінансування науково-дослідних робіт: гранти, контракти й угоди про співробітництво; участь ЛІЦ в глобальній конкуренції, оскільки державне фінансування лише на початковій стадії [7].

Китай. Тісний зв'язок ЛІЦ з університетами і державними дослідницькими центрами на основі спеціальних державних програм; податкові пільги, прозорі регуляторні механізми; розгалужена система державних і місцевих органів з ініціації створення локальних інноваційних центрів; ряд урядових програм, направлених на взаємодію освіти, науки, виробництва і держави, заснованих на принципах державного партнерства; ринкові механізми; системна ув'язка цілей національних програм по розробці ключових технологій з вирішенням завдань фінансування НДДКР; три основних механізми бюджетного фінансування науково-дослідних робіт: гранти, контракти й угоди про співробітництво; участь ЛІЦ в глобальній конкуренції, оскільки державне фінансування лише на початковій стадії [7].

ФРН. Інтеграційні процеси, націлені на вдосконалення та реформування систем розвитку інноваційних структур, сприяння комерціалізації в науковій сфері; вісім різних державних агентств землі Гессен утворили спеціальний об'єднаний орган, головним у діяльності якого має стати підтримка інновацій у малому й середньому бізнесі на регіональному рівні [76].

Японія. Закріплення на законодавчому рівні концепції створення технополісів; розробка довгострокових програм зі створення в малих містах країни 26 зон новітніх технологій, метою діяльності яких є вихід економіки на черговий щабель технологічного піднесення, а також стимулювання соціально-економічного розвитку периферійних префектур; державна підтримка локального поєднання освіти, науки і виробництва; майже 50% бюджетних витрат припадає на фінансування ЛІЦ; створення центру інтеграції промисловості, університетів і уряду [7].

Франція. Закріплення на законодавчому рівні концепції створення технополісів; розробка довгострокових програм зі створення в малих містах країни 26 зон новітніх технологій, метою діяльності яких є вихід економіки на черговий щабель технологічного піднесення, а також стимулювання соціально-економічного розвитку периферійних префектур; державна підтримка локального поєднання освіти, науки і виробництва; майже 50% бюджетних витрат припадає на фінансування ЛІЦ; створення центру інтеграції промисловості, університетів і уряду [7].

Фінляндія. Закріплення на законодавчому рівні концепції створення технополісів; розробка довгострокових програм зі створення в малих містах країни 26 зон новітніх технологій, метою діяльності яких є вихід економіки на черговий щабель технологічного піднесення, а також стимулювання соціально-економічного розвитку периферійних префектур; державна підтримка локального поєднання освіти, науки і виробни-

цтва; майже 50% бюджетних витрат припадає на фінансування ЛІЦ; створення центру інтеграції промисловості, університетів і уряду [7].

Таким чином, можна зазначити найбільш ефективні заходи державної підтримки локальних інноваційних центрів країн світу:

- розробка національної стратегії розвитку локальних інноваційних центрів, що базується на взаємоузгоджених державних програмах;

- створення системи законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють діяльність ЛІЦ;

- система взаємодії науково-дослідного і виробничого потенціалів на основі державних контрактів;

- забезпечення тісного взаємозв'язку ЛІЦ з університетами та науково-дослідними інститутами, виробництвом і фінансово-кредитними установами через механізми спільного фінансування та державно-приватного партнерства;

- бюджетне фінансування діяльності ЛІЦ через систему податкових пільг, гранти, контракти й угоди про співробітництво, але часткове – для створення конкуренції та умов стимулювання розвитку;

- сприяння формування наукового потенціалу в університетах, допомога студентам, аспірантам в реалізації інноваційних проектів;

- застосування ринкових механізмів в поєднанні з прозорою постійною політикою уряду [5].

Можна зазначити, що для нашої країни з огляду на необхідність розбудови інноваційної економіки, можна зазначити ключовими завданнями наступне:

- створення наукових центрів, що залучають до своєї роботи як викладачів, студентів та аспірантів університетів, так і фахівців відповідних науково-дослідних установ;

- розширення автономії ВНЗ та наукових установ як у здійсненні навчального процесу та досліджень, так і у сфері господарської діяльності;

- активізація діалогу між ВНЗ, науковими установами, представниками бізнесу та державних органів з конкретних питань підвищення ефективності інноваційної діяльності;

- активізація міжвузівського (у тому числі міжнародного) співробітництва у сферах інноваційної діяльності, пошуку та реалізації продуктивних в економічному плані ідей і напрямів досліджень;

- заохочення ініціатив студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ, спрямованих на комерціалізацію результатів досліджень і розробок.

Загалом позитивний суспільний ефект інновацій полягає в тому, що вони:

- спрямовують економіку на інтенсивний шлях розвитку;

- забезпечують прискорення зростання продуктивності факторів виробництва;

- сприяють перерозподілу ресурсів па перспективні суспільно-економічні напрями;

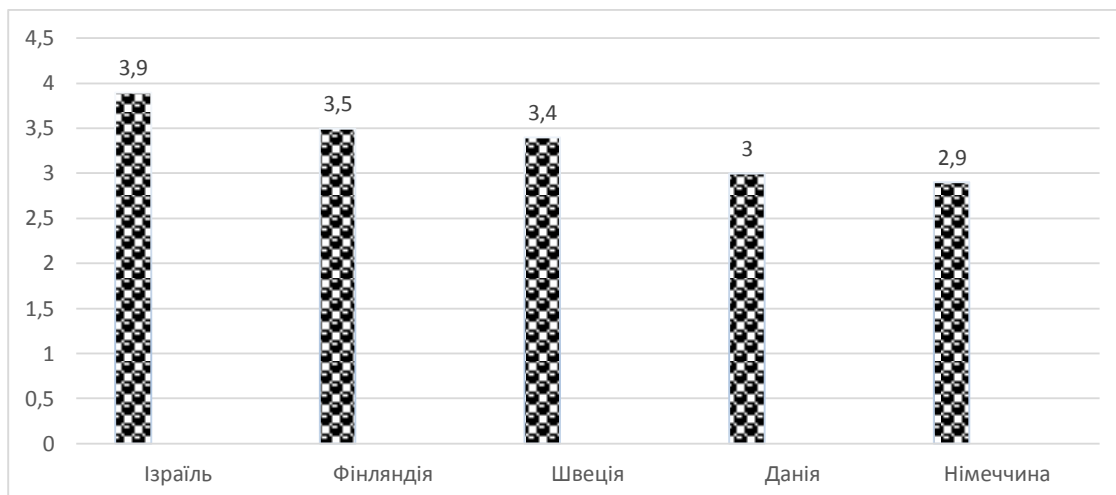

Рис. 3. Країни лідери у витратах на НДКР у % від ВВП

– зміцнюють статус країни у глобальній економіці та національну конкурентоспроможність.

Висновки. Для вітчизняної економіки інновації та інноваційний розвиток є рушійною силою, яка спроможна забезпечити економічну незалежність України, подолати розрив з розвиненими державами. Створення сприятливих умов для розвитку та підвищення ефективності науково-технічної та інноваційної діяльності, як свідчить зарубіжний досвід, є пріоритетним завданням державної інноваційної політики, які неможливо вирішити без

участі держави. Міжнародний досвід інтеграції освіти, науки і виробництва у процесі створення інноваційної економіки заслуговує на уважне дослідження і застосування відповідно до особливостей економічного розвитку країни. Посилення основ державного регулювання і стимулювання трансформаційних процесів в комплексі є необхідним для промислового розвитку, від якості державної політики підтримки промислового розвитку залежить успішність відродження економічного потенціалу України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Натрошвілі С. Ефективна інтеграція бізнесу, науки й освіти як умова зростання вартості компаній у постіндустріальній економіці // Проблеми науки. – 2012. – № 1. – С. 3–4.
2. Здір В.А. Інноваційна модель розвитку української економіки: вплив інноваційних та науково-технічних пріоритетів. Ефективна економіка. № 9. 2012. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1752>
3. Соболева Т. О. Інноваційна діяльність в контексті глобалізаційних процесів. Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". 2010. № 684. С. 228-231.
4. Скрипко Т. О. Інноваційний менеджмент : підручник. К. : Знання, 2011. 423 с. URL : http://pidruchniki.com/16280414/menedzhment/derzhavna_pidtrimka_innovatsiyanoi_diyalnosti
5. Кліменко О.В. Вплив глобалізації на інноваційний розвиток. Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону: матеріали III Міжн. наук. практ. конф. Суми : СумДУ, 2012. С. 53-54.
6. Мешко Н.П. Глобальні та локальні наслідки інноваційного розвитку світової економіки. Вісник Львівського університету. 2008. Вип 25. С. 286-294. URL : http://www.lnu.edu.ua/faculty/intrel/2008_25/40.pdf
7. Ганущак – Єфіменко Л. М. Управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств машинобудівної галузі. Дис.кк. ек-х наук. Спец. – економіка та управління підприємствами. Київ. 2009. 94 с.